

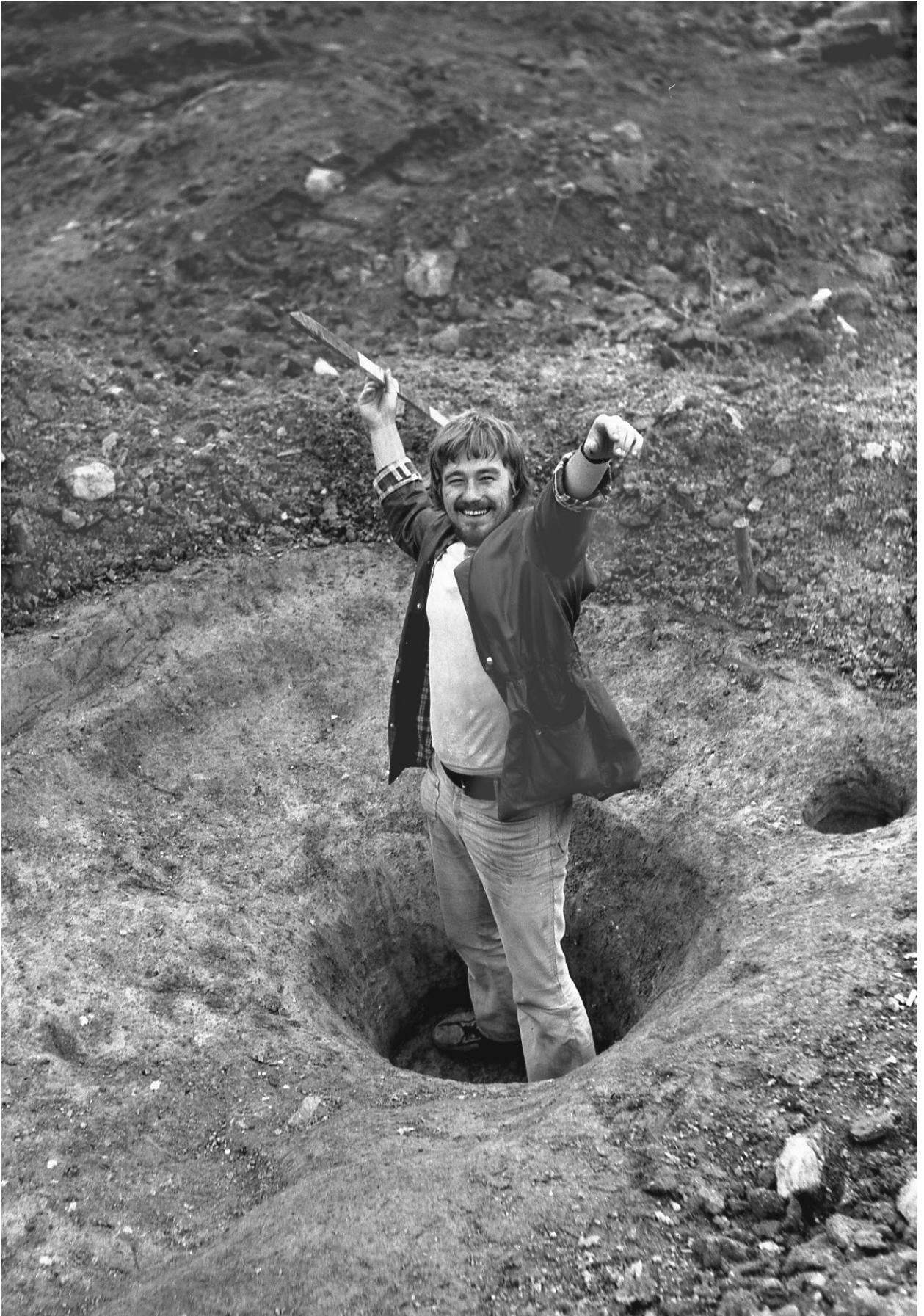
Netradiční laudatio Františku Gabrielovi k sedmdesátinám

Jaroslav Panáček

Životní a profesní pouť letos sedmdesátiletého jubilanta jako předního českého kastellologa, archeologa a stavebního historika byla již při podobných zaokrouhlených výročích několikrát popsána v různých periodikách (CB, Bezděz, ČSPS). Proto bych se při této příležitosti chtěl spíše podělit o osobní vzpomínky na dvě desetiletí spolupráce s Františkem, vyplněné intenzivním studiem středověku Českolipska.

S Františkem, který v té době zrovna končil archeologický výzkum hrncířského výrobního centra v České Lípě, mne seznámil v roce 1979 můj otec, jenž se jako archivář a kronikář o výzkum zajímal. Protože já jsem se právě v té době začal zabývat prameny k dějinám zaniklých středověkých vesnic našeho regionu, slovo dalo slovo a zahájili jsme naši dvacetiletou spolupráci profesionálního archeologa a amatérského historika. Od jara 1980 jsme začali s Františkem vyrazet na povrchové průzkumy mnou předem vytipovaných míst. Doba byla pro takový průzkum příznivá, neboť velká rozloha polí byla tehdy obhospodařována zemědělskými družstvy a státními statky. Zoraná pole, nejlépe uvláčená a po dešti, který vyplavil a omyl keramické zlomky, poskytovala ideální prostor pro povrchové sběry. Kumulace nálezů keramiky pak podávala svědectví o potencionálních místech existence zaniklých vesnic. Naše zjištění jsme pak publikovali v řadě článků, zejména ve sborníku Historická geografie a dalších periodikách.

Přestože náš zájem o zaniklé středověké vsi trval s přestávkami až do poloviny 90. let, začal někdy v roce 1983 u Františka převládat zájem o hrady, jimž ostatně věnoval již svoji diplomovou práci z roku 1974. Bylo to právě v době, kdy vzrůstající zájem amatérských badatelů o panská sídla inicioval v Plzni založení Klubu Augusta Sedláčka, jehož členy jsme se od roku 1984 oba stali. Společně jsme pojali záměr provést profesionální zaměření všech hradů na českolipském okrese a souběžně s tím bylo naší snahou nalézt nové lokality zaniklých hradů, o nichž dosavadní literatura neměla ponětí. Začali jsme tedy vyrazet o víkendech, většinou v sobotu, na jednotlivé hrady a systematicky zaměřovat jejich relikty. Protože František v té době ještě neměl auto, vyjžděli jsme nejprve mým Trabantem 601 Combi, poté od roku 1986 Škodou 120L. Snahou bylo dostat se co nejbliže k hradu, protože poměrně těžký autoredukční dálkoměr BRT 006 (VEB Carl Zeiss, Jena, NDR) v dřevěném kufru a k tomu potřebný stativ a skládací měřicí lať jsme pak museli donést na svých zádech nahoru na hrad. Zde po nezbytné první Františkově cigaretě (Start bez filtru), kterými často zásoboval i mě, následovala obhlídka lokality s cílem vytipovat předem body, které bude třeba zaměřit, a určit umístění stanovišť BRTu podle velikosti a složitosti lokality. Pak jsme ustavili přístroj a začali s měřením. Mým úkolem bylo chodit s měřicí latí, stavět ji na určené body a František odečítal na BRTu hodnoty vzdálenosti, výšku na lati a zanášel je do předem připraveného formuláře. Pokud s námi byl občas můj syn nebo některý z kamarádů,

šla práce rychleji od ruky, protože se František nemusel odvracet od přístroje a mohl naměřené hodnoty diktovat. Některé menší lokality bylo možno, samozřejmě pokud přálo počasí, zaměřit za jediný den, ale byly takové, které jsme museli navštívit dvakrát či třikrát, některé dokonce až pětkrát (Děvín, Pustý zámek u Zakšína).

Při pěkném počasí bývalo na hradě příjemně a práce šla od ruky i při časté diskusi. Samozřejmě ne vždy se ale počasí vydařilo, takže jsme například Ralsko měřili na začátku května 1988 při sněhových přeháňkách. Hrad v Pekle (dříve mylně nazývaný Frydlant) jsme v listopadu 1985 měřili po dvě soboty při desetimetrové sněhové pokrývce, což však nebylo měření na závalu, neboť lokalita neobsahuje žádné zdivo a měřili jsme pouze terén hradu s podvalími. Během 15 let jsme tak při jarních a podzimních víkendech (z důvodu absence olistění vegetace, které v létě znemožňuje viditelnost) zaměřili na 40 hradních lokalit, a to nejen na českolipském okrese, ale i mimo jeho hranice (Kamenice, Lityš, Šarfenštejn).

Při těchto výpravách nebyla ani nouze o veselé příhody, které nám však v té chvíli jako humorné zrovna nepřipadaly. Při povrchových sběrech na poli u Dolanského rybníka v roce 1981 jsme při návratu k autu stojícímu u silnice zjistili, že nám někdo zapíchl do zadní pneumatiky Trabanta velký hřebík. Po zjištění, že bezdušová pneumatika neztratila tlak, jsme hřebík zatlačili až po hlavičku a bez problémů jsme dojeli do České Lípy a já jsem až v pondělí odjel do pneuservisů k opravě. Mnohem napínavější příhoda nás potkala v říjnu 1987, kdy jsme se vydali na průzkum ronovského rodového hradu Rohnau (dnes Trzciniec) v sousedním Polsku. Nevím, jak se tenkrát podařilo Františkovi vyjednat průjezd přes hraniční přechod Habartice, ale asi po 25 kilometrech jsme bez problémů dojeli autem přímo na hrad, který leží na návrší nad zátočinou Lužické Nisy přetnuté pod hradem mostem železniční trati. Řeka zde tvoří hranici mezi Polskem a tehdejší NDR. Hrad jsme prozkoumali, změřili pomocí pásma (měřicí stroj jsme samozřejmě s sebou vztít nemohli, to bychom byli podezřelí již na hranici) a vydali jsme se na obhlídku lokality po svahu k řece. Jaké bylo naše překvapení, když na nás u železničního mostu přes řeku z jakési zemljanky vystoupil polský pohraničník s namířeným samopalem. Lámanou řečí jsme se mu pokoušeli vysvětlit, že si prohlédneme hrad nahoře a tam také máme v autě dokumenty. On však měl své rozkazy, a tak jsme pod stále namířeným samopalem museli vyčkat, až zavolá polním telefonem svému nadřízenému. Asi po půlhodině přijel gazík s velitelem a dalším vojákem, naložili nás do auta a několikakilometrovým obloukem nás vezli na hrad, kde stálo naše auto. Po vysvětlení, co zde děláme a kontrole dokumentů, jsme si teprve mohli oddechnout, když nám velitel pohraničníků zasalutoval a odjel.

Hodinami a dny strávenými měření každého hradu však práce neskončila. Vždy po návratu, dokud nebyly souvislosti a detaily měření zapomenuty, čekaly Františka dlouhé hodiny vynášení naměřených bodů na papír a vykreslování plánu hradu. Tato kresba tužkou pak byla podkladem pro nakreslení konečného plánu tuší na pauzovací papír, který jsem já jako technik zpracovával. Miliony teček vrstevnic tak byly po nocích zase mojí prací. Takto získané plány hradů pak posloužily nejenom pro naši připravovanou knihu Hradů okresu Česká Lípa (ARGO 2000), ale i pro další zásadní práce o hradech na novozámeckém panství (CB 2, 3, 4), o hradech na kupách (CB 6) a pro několik dalších drobných článků (Ročenka KAS 1985, 1987; CB 3; Bezděz 4).

S příjemnou vzpomínkou na chvíle strávené při zaměřování hradů a na společné diskuse s Františkem bych chtěl svému kamarádovi popřát do dalších let mnoho zdraví, elánu a životní pohody. Doufám, že podobně na ta léta vzpomíná i on. Bez Františkovy průkopnické práce na poli moderní kastellologie by současné poznatky o severočeských hradech (a nejenom o nich) zůstávaly na úrovni Sedláčkova zakladatelského a monumentálního díla.